

Pozicija i uloga **UGS NEZAVISNOST** u budućim aktivnostima vezanim za prelazak na niskougleničnu ekonomiju

**Prof. dr Slobodan
Milutinović**



UJEDINJENI GRANSKI SINDIKATI
NEZAVISNOST

Pozicija i uloga UGS NEZAVISNOST u budućim aktivnostima vezanim za prelazak na niskougljeničnu ekonomiju

Ekonomija kakvu danas poznajemo i unutar koje radimo i proizvodimo u najvećoj meri zasnovana je na modelu „uzmi – napravi – baci“, odnosno podrazumeva linearni sled proizvodnje. Uzimamo sirovine (uglavnom iz prirode), koristimo ih za proizvodnju proizvoda za tržište i, kada ti proizvodi dođu do kraja svog veka trajanja, odlažemo ih – manjim delom ih reciklirajući, a većim delom bacajući na deponije. Kod ovakvog poslovnog modela osnovni (jedini?) cilj je stvaranje profita, glavni preduslov za ostvarivanje tog cilja je postojanje i trošenje (uglavnom prirodnih) resursa, a najveći prateći efekat je negativni uticaj po životnu sredinu: stvaranje otpada, zagađenja svih medijuma (pre svega vazduha i vode), energetska siromaštvo, narušavanje biološke raznovrsnosti, sve do direktnih posledica po zdravlje ljudi.

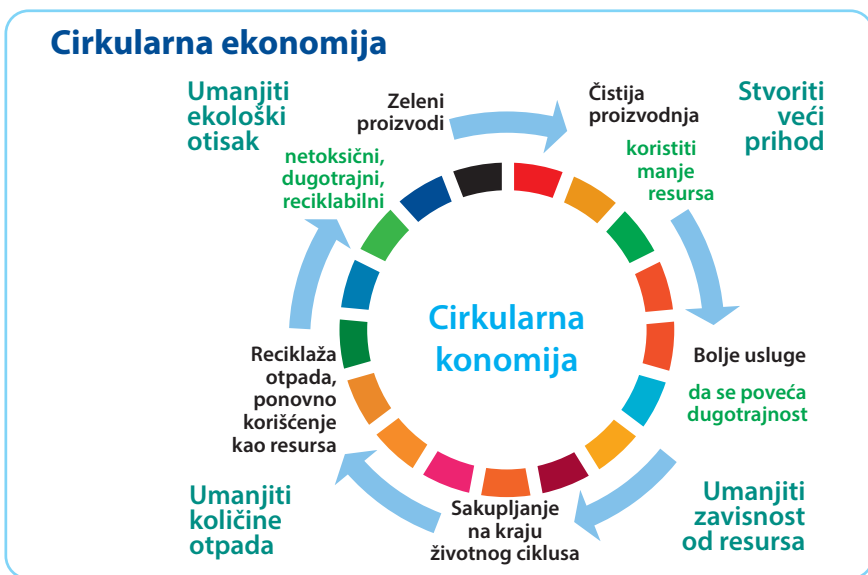
Linearna ekonomija



Budućnost će svakako biti praćena porastom broja ljudi na planeti i velikim promenama u funkcionisanju usluga koje nam pruža priroda, zbog očekivanih efekata klimatskih promena. Da bi ekonomija u takvoj budućnosti bila održivija, paradigma linearne ekonomije morala bi da bude promenjena. Milenijumima je naša planeta funkcionisala tako da beskonačni ciklusi kruženja ugljenika, vode, kiseonika i hranljivih materija nisu proizvodili otpad. Konkretno, ciklusi kritični za održavanje uravnoteženih ekosistema

pogodnih za ljudske i druge oblike života u osnovi su cirkularni. Tek kada je došlo do pojave i uspona ljudske civilizacije i proizvodnih sistema na kojima se zasnivala, ova ravnoteža je prekinuta. Nedostatak adekvatnog vrednovanja prirodnih sistema i materijala koje iz njih izvlačimo i negativan uticaj ekstraktivnih procesa značajni su pokretači degradacije životne sredine. A otpad proizveden u našoj linearnoj ekonomiji je ono što vidimo kao rezultat.

Nasuprot tome, cirkularna ekonomija ima za cilj da oponaša prirodne cikluse Zemlje, primenom sličnih principa na naš ekonomski sistem. Modeli cirkularne ekonomije uključuju potpuno preispitivanje našeg pristupa proizvodima i uslugama i načina na koji ih trošimo, uz poštovanje tri glavna principa: eliminisati otpad i zagađenja, kako bi se smanjile emisije gasova sa efektom staklene bašte u celokupnom proizvodnom lancu; omogućiti cirkulaciju (reciklažu i ponovnu upotrebu) proizvoda i materijala; i pri tome očuvati i unaprediti prirodni kapital.



Kakav je uticaj prelaska na cirkularnu ekonomiju na tržište rada? U cirkularnoj ekonomiji teži se da vrednost proizvoda, materijala i resursa bude očuvana što je duže moguće i da se otpad svede na najmanju moguću meru, sve do potpunog izbegavanja. Ovo menja način na koji se roba i usluge proizvode i troše, a samim tim i odnos između kapitala i rada. Ako se njima dobro upravlja, strategije cirkularne ekonomije mogle bi da dovedu do

povećanih mogućnosti zapošljavanja. Najnovija istraživanja potvrđuju da će tranzicija ka cirkularnoj ekonomiji imati pozitivan, mada skroman, uticaj na tržište rada. Predviđa se neto povećanje zaposlenosti od oko 700.000 radnih mesta u Evropi i između 7 i 8 miliona širom sveta do 2030. godine, najviše u upravljanju otpadom i uslugama, dok će najveće smanjenje biti u rudarstvu, preradi mineralnih sirovina i građevinarstvu. Prelazak na cirkularnu ekonomiju će dovesti do preraspodele zaposlenosti između sektora stimulisanjem rasta u radno intenzivnim industrijama koje će težiti zatvaranju ciklusa kretanja materijala, ali i smanjenoj potražnji u kapitalno intenzivnim i ekstraktivnim industrijama, što znači da će uticaji tranzicije biti različiti u različitim regionima i bitno zavisiti od nivoa specijalizacije lokalne ekonomije i nivoa zavisnosti od resursa.

Cirkularna ekonomija svakako zahteva nove veštine, različite od klasičnog industrijskog usavršavanja. Bez razvoja ovih veština, ulaganje u cirkularnu ekonomiju neće dovesti do povećane mogućnosti zapošljavanja. Da bi se obezbedila mobilnost radne snage, obučavanje i proaktivni pristup ovladavanju novim veštinama u skladu sa paradigmatom cirkularne i bezotpadne ekonomije (drugim rečima, veštinama otpornijim na promene koje se mogu očekivati u budućnosti) mora da se nađe u fokusu svih socijalnih partnera, a pre svih sindikata, ne zanemarujući pri tome aspekt zaštite, kako fleksibilno radno angažovanje ne bi radnike učinilo ranjivijim.

Uz sve to, kombinovanje socijalne i cirkularne ekonomije moglo bi olakšati inkluzivno, pravedno i bezbedno tržište rada. Da bi se to ostvarilo, neophodno je bolje razumevanje i podrška zaposlenima u oblastima tržišta rada koje se suočavaju sa promenama.

Prelazak na niskougljeničnu ekonomiju u narednih nekoliko decenija predstavlja globalni izazov. Dekarbonizacija ekonomije, koja je i dalje u velikoj meri zavisna od fosilnih goriva, podrazumeva, između ostalog, velike promene u tehnologiji i industriji, razvoj novih obrazaca proizvodnje i potrošnje energije, novih poslovnih modela i više cirkularnosti u načinima proizvodnje i potrošnje. Ispunjavanje klimatskih ciljeva zahteva transformaciju u načinu na koji proizvodimo i koristimo dobra. Drugim rečima, poštovanje Pariskog sporazuma zahteva duboku i brzu promenu načina na koji proizvodimo, kako se krećemo i kako i šta trošimo. Čini se pri tom da prosta zamena neobnovljivih izvora energije obnovljivim i unapređenje energetske efikasnosti neće biti dovoljni: prelazak na obnovljive izvore energije može da smanji globalne emisije gasova sa efektom staklene

bašte samo za 55%, dok preostalih 45% emisije dolazi od načina proizvodnje i upotrebe proizvoda.¹⁾



Sledeći inicijative koje se preduzimaju na globalnom nivou, Srbija se Ugovorom o osnivanju Energetske zajednice 2006. godine, ratifikacijom Pariškog sporazuma i potpisivanjem Sofijske deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan 2020. godine obavezala na niz konkretnih akcija koje će doprineti klimatskoj neutralnosti Evrope do 2050. godine. Zelena agenda u Srbiji podrazumeva sistemske promene u energetskej politici, resursnoj politici, politici zaštite životne sredine, planiranju kapitalnih investicija, jačanje investicija u čistije tehnologije i inovativne proizvodne procese, kao i preduzimanje aktivnosti u pet oblasti: klima, energija i mobilnost, cirkularna ekonomija, sprečavanje zagađenja, održiva poljoprivreda i proizvodnja hrane i biodiverzitet. To je potvrđeno deklarativnim zalaganjem Strategije industrijskog razvoja od 2021. do 2030. za upotrebu čistije tehnologije, smanjenje gasova sa efektima staklene bašte i promene resursne održivosti. Dosadašnja praksa, međutim, pokazuje da iako ih nacionalna zakonska regulativa prepoznaje i vrednuje, odgovarajuće zelene politike se, iz različitih razloga, ne primenjuju u dovoljnoj meri, niti se ide ka inkluzivnim i održivim modelima. Korišćenje potencijala obnovljivih izvora energije je još uvek nedovoljno, na nivou mnogo nižem od 27%, što su obaveze koje je Srbia prihvatila 2012. godine. I pored usvojenog Nacionalnog plana za smanjenje emisija glavnih zagađujućih materija koje potiču iz starih, velikih postrojenja za sagorevanje (2020), koji predviđa preduzimanje mera za smanjenje zagađenja i dostizanje evropskih nivoa emisija graničnih vrednosti iz velikih ložišta do 2027. godine, efekti ovih mera još uvek nisu vidljivi. Privreda i stanovništvo

1) Completing the picture: How the circular economy tackles climate change. Elen MacArthur Foundation. 2021 Reprint. <https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture>.

su u velikoj meri zavisni od fosilnih goriva, industrija je energetske intenzivna, energetska mešavina nepovoljna, što sve dovodi do ogromnih emisija gasova sa efektom staklene bašte, kako ukupno, tako i po jedinici generisanog brutto domaćeg proizvoda. I u oblasti upravljanja otpadom Srbija nije odmakla daleko, imajući u vidu niske procenete reciklaže, probleme sa zagađenjem vazduha i nerešenim pitanjima prečišćavanja komunalnih otpadnih voda.

Zašto bi sindikati trebalo da se bave problemima upravljanja u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena?

Ambiciozni ciljevi postavljeni Pariskim sporazumom treba da dovedu do značajne društvene i ekonomske tranzicije u relativno kratkom vremenskom periodu, utičući na države potpisnice (među kojima je i Srbija) da se prilagode i restrukturiraju u pravcu „zelenijih“ sistema proizvodnje i potrošnje. Sam proces tranzicije zamišljen je tako da doprinese tehnološkom napretku, ekonomskom prosperitetu i otvaranju novih radnih mesta, ali i društvenim inovacijama.

„... uzimajući u obzir imperativ pravedne tranzicije radne snage i stvaranje pristojnog rada i kvalitetnih radnih mesta u skladu sa nacionalno definisanim razvojnim prioritetima.“

Pariski sporazum, 2015

Nema nikakve sumnje da će tranzicija imati pozitivne efekte, kako globalno, tako i lokalno. Kvalitet vazduha će se poboljšati, energetska zavisnost smanjiti, a uz to tranzicija bi mogla predstavljati odličnu priliku za otvaranje novih radnih mesta, kao i priliku za podizanje nivoa znanja i tehnološke osposobljenosti za inovacije u oblasti zaštite životne sredine.

Međutim, pravedna tranzicija se neće dogoditi sama od sebe. Da bi se u potpunosti iskoristio ekonomski potencijal o kome je bilo reči, potrebne su stabilne politike, pažljivo, ali efektivno planiranje, kao i odgovarajuća ulaganja koja svakako neće biti mala. Radnici i zajednice zavisni od fosilnih goriva neće preko noći pronaći alternativne izvore prihoda. Zbog toga transformacija ne podrazumeva samo postepeno ukidanje sektora koji proizvode najveća zagađenja, već i rad na otvaranju novih radnih mesta, ulaganje u nove industrije, ovladavanje novim veštinama i mogućnostima za stvaranje ravnopravnije i otpornije ekonomije. Za to su neophodne jake, stabilne i koherentne industrijske politike, usmerene na podršku sektorima u razvoju, kao i tradicionalnim industrijama, koje mogu biti važan pokretač za implementaciju efikasnijih i održivijih proizvodnih procesa.

Pravedna tranzicija se zasniva na tome da niko ne bude njena žrtva. U regionima čiji je razvoj do sada bio zasnovan na proizvodnji uglja i nafte, od vitalnog značaja je obnova zajednice sa ulaganjem u nove izvore čiste energije, nove industrije i nova radna mesta. U gradovima, to je ulaganje u sisteme javnog prevoza sa niskim i nultim emisijama, čistu energiju i cirkularnu ekonomiju. U industriji prelazak na obnovljivu energiju mora biti dopunjen „čistim“ industrijskim procesima. Za radnike, put u pravednu tranziciju popločan je kolektivnim pregovaranjem, koje će osigurati neophodnu podršku za prekvalifikaciju i pravedniju raspodelu. Konačno, za Vladu Republike Srbije ne postoji bolji način od pravedne tranzicije da jednim udarcem reši tri ključna izazova: klimatske promene, rastuću nejednakost i društvenu uključenost.



Iz perspektive radnika, tranzicija će duboko preoblikovati tržište rada, tako što će stvoriti kako nove rizike, tako i nove mogućnosti za radnike: nova radna mesta, ali u nekim slučajevima i gašenje postojećih zanimanja ili njihovu zamenu novim, što će zahtevati nove kompetencije i veštine. Određeni sektori i regioni, posebno oni koji zavise od industrije sa intenzivnom emisijom ugljenika, mogu biti više pogođeni od drugih. Predviđanje ovih trendova i njihovog uticaja na radnike treba da bude u fokusu sindikalnih aktivnosti. Upravljanje politikama povezanim sa klimatskim promenama i njihovo planiranje pružaju priliku sindikatima da bolje razumeju tekuće promene i njihov uticaj na klimatsku politiku.

Šta su najveći izazovi koji očekuju sindikate?

U skladu sa Agendom Ujedinjenih Nacija za održivi razvoj do 2030. godine, neophodno je osigurati „pravednu tranziciju“ zaposlenih, kao i otvaranje pristojnih i kvalitetnih radnih mesta. Učešće sindikata u upravljanju političkim procesima je stoga od posebne važnosti, što je nedvosmisleno naglašeno usvajanjem dokumenata na globalnom i evropskom nivou. Preambula Pariskog sporazuma poziva zainteresovane strane da „uzmu u obzir imperativ pravedne tranzicije radne snage“, što bez dvoumljenja zahteva aktivno učešće zaposlenih. Smernice Međunarodne organizacije rada (MOR) „za pravedan prelazak ka ekološki održivim ekonomijama i društvima za sve“ preporučuju konsultacije i udruživanje sindikata u izradi i primeni politika niskougljeničnog razvoja na svim mogućim nivoima i u svim fazama²⁾. U svom „Energetskom paketu“ iz 2015. godine, Evropska komisija je naglasila važnost uloge socijalnih partnera i pozvala ih da uključe energetska tranziciju u svoj socijalni dijalog.

Prema smernicama MOR-a o pravednoj tranziciji, „održivi razvoj je moguć samo uz aktivno uključivanje sveta rada. Vlade, poslodavci i radnici nisu pasivni posmatrači, već agenti promena, koji su u stanju da razviju nove načine rada koji štite životnu sredinu (...), iskorenjuju siromaštvo i promovišu socijalnu pravdu podsticanjem održivih preduzeća i stvaranjem dostojanstvenog rada za sve“. Učešće sindikata u definisanju srednjoročnih i dugoročnih strategija dekarbonizacije ključno je kako bi se osigurala pravedna tranzicija. Prva prilika za to je aktivno učešće u procesu razvoja Integrisanog nacionalnog plana za energiju i klimu (INECP), čija je izrada započeta aprila 2021. godine, ali i Prostornog plana Republike Srbije i Strategije klimatskih promena i akcionog plana, čija je izrada takođe u toku. Sindikati treba da deluju tako da svoje učešće učine **doslednijim** i **formalizovanim**, pri čemu **socijalni dijalog mora biti sastavni deo procesa kreiranja politike**. On treba da omogući objedinjavanje strategije reindustrijalizacije, inovacija, primene čistih tehnologija i ulaganja u zelenu infrastrukturu, zajedno sa merama koje su neophodne da bi tranzicija bila što mirnija: socijalnom zaštitom, obučavanjem za nova znanja i veštine, politikama u domenu tržišta rada, razvojem i obnovom zajednice. Uz to, moraju se osigurati odgovarajući institucionalni aranžmani, koji će omogućiti **učesće** na svim nivoima

2) Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all, International Labour Organization, 2015, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_432859.pdf

– nacionalnom, regionalnom, sektorskom, a posebno lokalnom i posebno u lokalnim sredinama za koje se očekuje da će biti u fokusu tranzicionih procesa. Konsultacije moraju uključivati sva **ključna područja politike procesa dekarbonizacije**, posebno makroekonomske politike, industrijske, sektorske i politike na nivou preduzeća, razvoj veština, bezbednost i zdravlje na radu, socijalnu zaštitu, aktivne politike tržišta rada i prava radnika.

Preporuke za naredne korake u delovanju UGS NEZAVISNOST

Aktivnosti UGS NEZAVISNOST u nastupajućem periodu povezane sa ostvarivanjem globalnih ciljeva zaštite životne sredine i posebno pravednom tranzicijom ka niskougljeničnom razvoju mogu se grupisati u nekoliko oblasti:

- a) aktivnosti povezane sa ekonomskom diverzifikacijom i promocijom odgovarajućih industrijskih politika;
- b) aktivnosti povezane sa jačanjem kapaciteta i obrazovanjem i sticanjem novih veština članstva;
- c) aktivnosti povezane sa industrijskim odnosima, društvenim dijalogom i kolektivnim pregovaranjem;
- d) aktivnosti povezane sa socijalnom zaštitom i bezbednošću i zdravljem na radu; i
- e) aktivnosti povezane sa unutrašnjim funkcionisanjem i upravljanjem promenama unutar samog sindikata.



Ekonomska diversifikacija i industrijske politike

- ✓ Aktivno zalaganje za **usvajanje integrisanih industrijskih politika**, koje su u skladu sa ciljevima održivog razvoja, kako bi industrijski sektori dobili jasne i predvidive strateške ciljeve, stabilan regulatorni, finansijski, fiskalni i pravni okvir koji će im omogućiti otvaranje novih zelenih i pristojnih radnih mesta.
- ✓ Promovisanje politika koje podstiču **tehnološke inovacije i ulaganja u istraživanje i razvoj čiste energije**, tehnologija za uštedu energije, „zelenijih“ i efikasnijih industrijskih procesa, posebno u energetski intenzivnim industrijama.

- ✓ Promovisanje međunarodnih i nacionalna javnih i privatnih **ulaganja u zelene tehnologije**, posebno onih koja dolaze iz evropskih programa za istraživanje i razvoj dostupnih Srbiji (Horizon 2020, COSME), i nacionalnih fondova za inovacije (Fond za inovacionu delatnost, Fond za razvoj Republike Srbije, Razvojni fond Vojvodine, itd.), kao i stvaranje tehnoloških platformi posvećenih niskougljeničnim tehnologijama. Od velikog je značaja da se sindikat izbori da aktivno učestvuje u upravljanju ovim fondovima, gde god je to zakonski moguće.
- ✓ U regionima i industrijama na koje je tranzicija najviše uticala, ili se može očekivati njen značajan uticaj, aktivno raditi na **ekonomskoj diverzifikaciji**, kao i usvajanju politika i mera koje će omogućiti pravednu tranziciju za radnike, favorizovati ulaganja u sektorima rasta, promovisati tehnološke inovacije i obezbediti sredstva (finansijska, društvenu podršku) za pravednu tranziciju za radnike.



Obrazovanje i sticanje novih veština

- ✓ Inicirati i aktivno raditi na razvoju **nacionalnih strategija obuke** na bazi dobrih evropskih praksi industrijskih politika sa niskim emisijama ugljenika i pozivati na rano prilagođavanje sistema i programa obrazovanja i stručnog osposobljavanja, kako bi se favorizovalo otvaranje novih radnih mesta i bolje iskoristile mogućnosti stvarene procesom dekarbonizacije.
- ✓ Na sektorskom nivou i nivou preduzeća, inicirati aktivnosti na definisanju **scenarija budućih promena potreba za veštinama** i promovisanju **celoživotnog profesionalnog usavršavanja**, posebno u sektorima koji će biti najviše pogođeni (energetika, rudarstvo, građevinarstvo, transport, automobilska industrija). Pri tome je od velikog značaja uključivanje granskih sindikata, koji bi trebalo da iniciraju stvaranje sektorskih saveta za unapređenje znanja i veština u uslovima niskougljenične tranzicije.
- ✓ Osmisliti i publikovati adekvatne mehanizme **informisanja i konsultacija na nivou preduzeća**, kako bi se bolje predvidele strateške, ekonomske i tehnološke promene i njihov uticaj na

kompetencije i veštine, nadgledale politike obuka ili prekvalifikacije radnika u vezi sa klimatskim i energetske politikama u preduzećima, kao i uključila ova pitanja u izveštavanje o korporativnoj društvenoj odgovornosti kod onih preduzeća koja ih sačinjavaju.



Upravljanje i industrijski odnosi

- ✓ Zastupati i **integrisati koncept pravedne tranzicije u nacionalne planove i politike za postizanje ciljeva održivog razvoja** (pre svega u revidovanu Strategiju održivog razvoja Republike Srbije) i nacionalne akcione planove za životnu sredinu i klimatske promene. Zalagati se i aktivno učestvovati u organizovanju **međusektorskih rasprava na nacionalnom nivou o razvoju i primeni nisko-ugljeničnih strategija i politika** (Integrirani Nacionalni Plan za energiju i klimu, Nacionalna klimatska strategija, sektorske politike vezane za klimu i energiju) i drugih nacionalnih i regionalnih strategija i politika (Prostorni plan RS, Nacionalna strategija upravljanja otpadom, Strategija razvoja energetike, itd). Zalagati se za **uspostavljanje institucionog okvira koji omogućava učesće sindikata** u svim fazama i na svim nivoima pomenutih procesa (definisane strategije, njihovo sprovođenje, kao i praćenje i evaluacija). Na nacionalnom i regionalnom nivou, **promovisati osnivanje stalnih konsultativnih tela o politici niskih emisija** ugljenika koja će omogućiti institucionalizaciju sindikalnih konsultacija o zelenim pitanjima.
- ✓ Promovisati efikasan **socijalni dijalog** kako na sektorskom, tako i na nacionalnom nivou (formiranjem tehničkih stručnih grupa, kao i kroz druge različite ili tripartitne inicijative), kako bi se identifikovali društveni uticaji industrijskih i ekoloških politika i njima odgovarajuće upravljalo.
- ✓ Proširiti opseg **kolektivnog pregovaranja** na sektorskom nivou na pitanja tranzicije ka niskougljeničnom razvoju, kako bi se razmatrali uticaji procesa dekarbonizacije na zaposlenost i plate, kao i na potrebe za prekvalifikacijom i bezbednost i zdravlje na radu.



Socijalna zaštita i bezbednost i zdravlje na radu

- ✓ Zastupati uspostavljanje **odgovarajućih sistema socijalne zaštite** (u domenu zdravstvene zaštite, sigurnosti prihoda i socijalnih usluga), zasnovanih na principima univerzalnosti, jednakog tretmana i kontinuiteta, u cilju povećanja otpornosti i zaštite stanovništva od uticaja ekonomskih i ekoloških ranjivosti i šokova i doprinosa ciljevima produktivnog zapošljavanja, dostojanstvenog rada, socijalne uključenosti i iskorenjivanja siromaštva u tranziciji.
- ✓ Promovisati **integraciju odgovarajućih mera socijalne zaštite u nacionalne politike klimatskih promena**, sa akcentom na mere usmerene ka ugroženim i ranjivim grupama, a posebno zaposlenim u sektorima koji u velikoj meri zavise od prirodnih resursa ili se suočavaju sa velikim strukturnim promenama. Uključiti se u postojeće i inicirati nove aktivnosti na proceni energetske siromaštva i identifikaciji ugroženih potrošača (subvencije za energetske efikasnost na lokalnom nivou) i zalagati se za uvođenje stimulativnih mera za domaćinstva sa niskim prihodima koja troše značajno veći deo svih prihoda na energiju i na energetske intenzivne robe i usluge.
- ✓ Osmisliti i sprovoditi **procene povećanih ili novih rizika po bezbednost i zdravlje na radu**, koji nastaju usled klimatskih promena, oskudnosti resursa ili drugih rizika koji se odnose na zdravlje ljudi i životnu sredinu i identifikovati adekvatne mere prevencije i zaštite u cilju obezbeđivanja bezbednosti i zdravlja na radu.
- ✓ Promovisati odgovarajuću **obuku iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu za nove „zelene“ poslove** za radnike (šeme stručnog osposobljavanja i programi stalne obuke o bezbednosti i zdravlju na radu), za poslodavce i inspektore rada.
- ✓ Inicirati i pilotirati **procenu rizika od gubitaka povezanih sa imovinskim pravima zaposlenih** u procesu tranzicije. U nekim slučajevima, usvajanje politike dekarbonizacije može dovesti do devaluacije imovine preduzeća i smanjenja njihove vrednosti (na primer u slučaju gašenja rudnika uglja), čime se mogu ugroziti i imovinska prava radnika ukoliko imaju vlasničkog udela u preduzećima.

Sindikat treba da pruži podršku u procesu procene i definiše moguće garancije.



Unutrašnje funkcionisanje i upravljanje promenama unutar sindikata

- ✓ Pravedna tranzicija ka ekonomiji sa niskim emisijama ugljenika treba da postane i da se tretira kao **stabilan politički prioritet** UGS NEZAVISNOST. Da bi se to ostvarilo, neophodno je podići svest zaposlenih u sindikalnoj organizaciji i članova UGS NEZAVISNOST o posledicama klimatskih promena i efektima politika vezanih za klimu kroz posebno dizajnirane kampanje podizanja javne svesti, ali i kroz obraćanja rukovodećih ljudi u sindikatu, povremene brifinge koji će objašnjavati poziciju i politički stav sindikata, objavljivanje vodiča i studija i organizaciju događaja.
- ✓ Izvršiti **analizu potreba** unutar sindikalne organizacije (ljudskih resursa, organizacionih i finansijskih sredstava) za aktivno učešće u svim procesima koji su navedeni, na osnovu koje će se definisati **posebne obuke** i razmena iskustava za zaposlene u sindikatu i članstvo. Sredstva za ove obuke mogu se relativno lako obezbediti kroz projekte ili bilateralnu saradnju.
- ✓ Pridružiti se širim savezima koji uključuju druge sindikate, organizacije poslodavaca, nevladine organizacije i / ili nacionalne i lokalne javne institucije, što može pomoći u promociji pravednog prelaska na niskougljičnu ekonomiju i širiti perspektivu sindikata.





UJEDINJENI GRANSKI SINDIKATI

NEZAVISNOST



Projekat „Akcije i kampanje sindikata za sigurnija radna mesta – stop pandemiji“

**UNION
TO UNION**

LO, TCO & SACO SWEDEN